

Innhold

Forord	i
Kapitler	iii
Innhold	v
I SQL og relasjonsdatabaser	1
1 Introduksjon	3
1.1 Databaser	3
1.1.1 Tabeller og SQL	3
1.1.2 Bruksområder	5
1.1.3 Databasebrukere, verktøy og applikasjoner	7
1.1.4 Databaseobjekter og metadata	8
1.1.5 Livsløpet til et databasesystem	9
1.2 Databasehåndteringssystemer	12
1.2.1 Oppgaver og arkitektur	12
1.2.2 Bruk av hurtigminne og disk	14
1.2.3 Effektiv utførelse av SQL-spørringer	15
1.2.4 Transaksjoner og samtidighetskontroll	16
1.2.5 DBHS-familiene	16
1.3 Digital representasjon av data	17

1.3.1	Data og informasjon	17
1.3.2	Tekstlig og binær representasjon av data	18
1.3.3	Måleenheter for datamengder	19
1.3.4	Bilder og video	20
1.3.5	Fysisk organisering av databasetabeller	21
1.4	Databaseprodukter og litteratur	22
1.5	Hobbyhuset AS	25
1.6	Oppsummering	26
1.7	Oppgaver	27
2	Spøringer mot én tabell	29
2.1	Databaser og SQL	30
2.1.1	Databasetabeller	30
2.1.2	Behovet for spørringer	32
2.1.3	SQL utvalgsspøringer	32
2.1.4	Databasespråket SQL	33
2.2	Enkle utvalgsspøringer	35
2.2.1	Velge ut kolonner	35
2.2.2	Velge ut rader	37
2.3	Uttrykk	38
2.3.1	Store og små bokstaver	39
2.3.2	Funksjoner	40
2.3.3	Operatorer	41
2.3.4	Logiske operatorer	42
2.3.5	Operatorprioritet	43
2.3.6	Uttrykk i SELECT -delen	44
2.3.7	Intervallsøk og jokernotasjon	46
2.4	Sortering	48
2.5	Gruppering og mengdefunksjoner	50
2.5.1	Gruppebetingelser	53
2.6	Oppsummering	55
2.7	Oppgaver	55
3	Lage og bruke tabeller	59
3.1	Datatyper	60
3.1.1	Standard datatyper	60
3.2	Opprette nye tabeller	64
3.2.1	Primærnøkler	64
3.2.2	Autonummerering av primærnøkler	68
3.2.3	Nullmerker	69

3.2.4	Unike kolonner	71
3.2.5	Standardverdier	72
3.2.6	Fremmednøkler	72
3.2.7	Massesletting og masseoppdatering	75
3.2.8	Forretningsregler	76
3.3	Jobbe med innholdet i tabeller	77
3.3.1	Innsettingsspørringer	77
3.3.2	Slettespørringer	79
3.3.3	Oppdateringsspørringer	79
3.3.4	Transaksjoner	80
3.4	Mer om databasens struktur	81
3.4.1	Endre og slette tabeller	81
3.4.2	Databaser og databaseobjekter	82
3.4.3	SQL-skript	83
3.5	Oppsummering	84
3.6	Oppgaver	85
4	Spørringer mot flere tabeller	87
4.1	Redundans	88
4.2	Hobbyhuset AS	89
4.3	Kryssprodukt	90
4.4	Indre koblinger	92
4.4.1	Likekoblinger	92
4.4.2	Syntaks for likekoblinger	94
4.4.3	Likekoblinger og fremmednøkler	94
4.4.4	Koble tre eller flere tabeller	96
4.4.5	Gruppering og likekoblinger	96
4.4.6	Egenkoblinger	97
4.4.7	Generelle koblinger	99
4.5	Mengdeoperasjoner og ytre koblinger	100
4.5.1	Venstre og høyre ytre kobling	100
4.5.2	Vanskeligheter med ytre koblinger	101
4.5.3	Union, snitt og differanse	102
4.5.4	Full ytre kobling	103
4.6	Oppsummering	104
4.7	Oppgaver	105

5	Avanserte spørringer	109
5.1	Valguttrykk og nullmerker	109
5.2	Visninger (views)	113
5.2.1	Opprette og slette visninger	113
5.2.2	Bruk av visninger i problemløsning	114
5.2.3	Spørringer mot visninger	115
5.2.4	Oppdaterbarhet av visninger	116
5.3	Parameterspørringer	118
5.4	Delspørringer	119
5.4.1	Delspørringer i betingelser	119
5.4.2	Vekselvirkende delspørringer	120
5.4.3	Operatører for delspørringer	121
5.4.4	Delspørringer i SELECT -delen	123
5.4.5	Delspørringer i FROM -delen	124
5.4.6	Delspørringer i INSERT , UPDATE og DELETE	124
5.5	Rekursjon	125
5.6	10 på topp	127
5.7	Krysstabellspørringer	127
5.8	Teste funksjoner og generere eksempeldata	129
5.9	Oppsummering	130
5.10	Oppgaver	131
6	Relasjonsmodellen	135
6.1	Representasjonsuavhengighet	136
6.2	Relasjoner	139
6.2.1	Eksempel: Prosjektarbeid	144
6.3	Integritetsregler	145
6.3.1	Funksjonelle avhengigheter	145
6.3.2	Primærnøkler og entitetsintegritet	146
6.3.3	Fremmednøkler og referanseintegritet	147
6.4	Relasjonsalgebra	147
6.4.1	Seleksjon og projeksjon	148
6.4.2	Mengdeoperatorer union, snitt og differanse	149
6.4.3	Kryssprodukter og koblinger	151
6.4.4	Divisjon	152
6.4.5	Sammensatte uttrykk, tilordning og omnavning	152
6.4.6	Grunnleggende og avledbare operatører	153
6.5	Databasesystemer og relasjonsmodellen	154
6.5.1	Rekkefølge og repetisjoner i databasetabeller	154
6.5.2	SQL og relasjonsalgebra	154

6.6	Oppsummering	155
6.7	Oppgaver	156
II	Databasedesign	157
7	Datamodellering med ER	159
7.1	ER-diagrammer og tabellstruktur	160
7.2	Entiteter, attributter og identifikatorer	161
7.3	Forhold	163
7.3.1	Kardinalitet	164
7.3.2	Roller og navn på forhold	167
7.4	Svake entiteter og identifiserende forhold	168
7.5	Attributter til forhold og koblingsentiteter	171
7.5.1	Forhold mellom 3 eller flere entiteter	172
7.6	Utvidelser og dialekter	173
7.6.1	Ulike abstraksjonsnivåer	173
7.6.2	Chen-notasjon	174
7.6.3	Ikke-atomære attributter	175
7.6.4	Subtyper	176
7.7	Metodikk	178
7.7.1	Finne entitetene	179
7.7.2	Entitet eller attributt?	179
7.7.3	Valg av identifikator	180
7.7.4	Historikk	181
7.7.5	Hode/linje-mønsteret	182
7.7.6	Egenforhold	182
7.7.7	Hierarkier	183
7.7.8	Tid og rom	184
7.7.9	Sjekk datamodeller med eksempeldata	185
7.8	Oppsummering	185
7.9	Oppgaver	186
8	Fra modell til database	193
8.1	Logiske datamodeller	194
8.1.1	Entiteter, attributter og identifikatorer	195
8.1.2	En-til-mange forhold	195
8.1.3	Svake entiteter og identifiserende forhold	197
8.1.4	Mange-til-mange forhold	199
8.1.5	En-til-en forhold	200

8.1.6	Håndtere minimumsskranker	202
8.1.7	Subtyper	204
8.2	Normalisering	206
8.2.1	Redundans og funksjonelle avhengigheter	206
8.2.2	Problemer med dårlig design	208
8.2.3	Dekomponere tabeller	210
8.2.4	1NF, 2NF og 3NF	212
8.2.5	Boyce-Codd NormalForm (BCNF)	214
8.2.6	Sammenhengen mellom normalformene	215
8.2.7	Forskjell på 3NF og BCNF	217
8.2.8	Denormalisering	218
8.2.9	Normalisering utover BCNF	218
8.3	Bruk av visninger i databasedesign	220
8.3.1	Visninger som forenkling	220
8.3.2	Representasjonsuavhengighet	221
8.3.3	ANSI/SPARC 3-skjema arkitektur	222
8.4	Oppsummering	223
8.5	Oppgaver	224
9	Filer og indekser	229
9.1	Lagringsmedier	230
9.1.1	Minnehierarkiet	230
9.1.2	Harddisk og SSD	231
9.1.3	Overføring mellom minne og disk	234
9.1.4	RAID	235
9.1.5	Nye lagringsløsninger	237
9.1.6	En logisk modell av lagringsmedier	238
9.2	Filstrukturer og søkemetoder	239
9.2.1	Representasjon av poster	240
9.2.2	Ikke-sorterte filer	241
9.2.3	Sorterte filer	242
9.2.4	Hashing	244
9.3	Indekser	245
9.3.1	Primærindekser	246
9.3.2	Sekundærindekser	246
9.3.3	Flernivåindekser	247
9.3.4	Bitmap-indekser	248
9.3.5	Opprette indekser med SQL	249
9.4	Retningslinjer for fysisk design	250
9.4.1	Valg av datatyper	250

9.4.2	Valg av filstruktur og indekser	251
9.5	Oppsummering	251
9.6	Oppgaver	253
III	Databaser i produksjon	255
10	Transaksjoner	257
10.1	Introduksjon	258
10.2	Håndtering av feilsituasjoner	259
10.2.1	Definisjon av transaksjoner	259
10.2.2	Kontrollerte avbrudd og feilsituasjoner	261
10.2.3	Transaksjonsloggen	262
10.2.4	Gjenoppbygging med transaksjonslogg	264
10.3	Flerbrukerdatabaser	266
10.3.1	Prosesser	266
10.3.2	ACID-egenskapene	266
10.3.3	Les – beregn – skriv	267
10.3.4	Utfordringer med samtidige brukere	268
10.3.5	Låsemekanismer	269
10.3.6	Serialiserbare forløp	271
10.3.7	To-faselåsing	273
10.3.8	Vranglås	273
10.3.9	Isolasjonsnivåer og optimistisk låsing	276
10.4	Oppsummering	277
10.5	Oppgaver	279
11	Databaseadministrasjon	281
11.1	Systemarkitektur	282
11.1.1	Sentraliserte databasesystemer	282
11.1.2	Klient/tjener-arkitektur	282
11.1.3	Distribuerte databasesystemer	284
11.1.4	Minnedatabaser og caching	285
11.1.5	Databaser og skytjenester	286
11.2	Oppbygging av et databasesystem	287
11.2.1	Data og metadata	287
11.2.2	Moduler i et DBHS	288
11.3	Spørreoptimalisering	291
11.3.1	Introduksjon	291
11.3.2	Relasjonsalgebra og operatortrær	292

11.3.3	Regelbasert optimalisering	292
11.3.4	Kostnadsbasert optimalisering	293
11.3.5	Algoritmer for behandling av data på disk	294
11.4	Oppgavene til databaseadministratoren	297
11.4.1	Sikkerhetskopiering og gjenoppbygging	298
11.4.2	Brukeradministrasjon	301
11.4.3	Overvåking	305
11.4.4	Kapasitetsplanlegging og optimalisering	305
11.5	Oppsummering	306
11.6	Oppgaver	307

IV Databaseapplikasjoner 309

12	Web-applikasjoner	311
12.1	Web-teknologi	312
12.1.1	Fra hypertekst til web-applikasjoner	312
12.1.2	HTML	313
12.1.3	HTTP	316
12.2	Databaser og applikasjoner	318
12.2.1	Fysisk og logisk arkitektur	318
12.2.2	Plattform og utviklingsstakker	320
12.3	Introduksjon til PHP	321
12.3.1	Installasjon	322
12.3.2	Dynamiske nettsider	322
12.3.3	Behandle HTML-skjemaer	324
12.4	Databaseprogrammering i PHP	326
12.4.1	Mysqli	327
12.4.2	Åpne og lukke forbindelsen til databasen	328
12.4.3	Avlese inndata	328
12.4.4	Utføre utvalgsspørringer	330
12.4.5	Behandle spørreresultater og generere HTML	330
12.4.6	Flere typer SQL-spørringer	332
12.4.7	Autonummerering	333
12.4.8	Fange opp feil	334
12.4.9	Sesjoner	335
12.5	JavaScript i web-klienter	337
12.5.1	Inndatavalidering	337
12.5.2	AJAX	338
12.6	Sikring av web-applikasjoner	339

12.6.1	Brukernavn og passord	339
12.6.2	Vasking av inndata	341
12.7	Oppsummering	343
12.8	Oppgaver	344
13	Lagrede programmer	347
13.1	Lagrede rutiner	348
13.1.1	Prosedyredeklarasjon og prosedyrekall	348
13.1.2	Skilletegn og skriptfiler	349
13.1.3	Parameteroverføring	350
13.1.4	Utføre SQL i lagrede rutiner	351
13.1.5	Markører (cursors)	353
13.1.6	Lagrede funksjoner	355
13.2	Bruke lagrede rutiner fra PHP	356
13.2.1	Utføre SQL-spørringer	357
13.2.2	Klargjorte spørringer (prepared statements)	357
13.2.3	Prosedyredeklarasjon	360
13.2.4	Utdata fra funksjoner og prosedyrer	361
13.2.5	Spørreresultater som utdata fra lagrede prosedyrer ...	362
13.2.6	Transaksjoner	363
13.2.7	CRUD-rutiner	364
13.3	Triggere	365
13.3.1	Definisjon	365
13.3.2	AFTER -triggere	366
13.3.3	BEFORE -triggere	367
13.3.4	Kontrollere forretningsregler	369
13.3.5	INSTEAD OF -triggere	371
13.4	Lagrede programmer i systemkatalogen	372
13.5	Databaseprogrammering	373
13.6	Oppsummering	374
13.7	Oppgaver	375
V	Utvalgte temaer	377
14	XML	379
14.1	Introduksjon til XML	380
14.1.1	XML og HTML	380
14.1.2	Prolog og elementer	381
14.1.3	Attributter	382

14.1.4	Kommentarer og prosesseringsinstruksjoner	383
14.1.5	Entitetsreferanser og CDATA	383
14.1.6	Navnerom	383
14.1.7	Anvendelser av XML	384
14.2	XML som hierarkisk struktur	385
14.2.1	Generelt om trestrukturer	386
14.2.2	Dokumentobjektmodellen	387
14.2.3	Stiuttrykk og hyperlenker	388
14.3	Stilark og spørrespråk	388
14.3.1	Generelt om stilark	389
14.3.2	XSLT	389
14.3.3	Spørrespråk	391
14.4	Beskrive lovlig struktur	393
14.4.1	Dokumenttypedefinisjon	394
14.4.2	XML Schema	396
14.5	Representasjon av data	398
14.5.1	XML-representasjon av tabelldata	399
14.5.2	Normalisert datamodell for dokumenter	399
14.6	JSON	400
14.7	Web-tjenester	402
14.8	Oppsummering	403
14.9	Oppgaver	404
15	Objekter og NoSQL	407
15.1	En kritikk av relasjonsdatabaser	408
15.1.1	Geografiske informasjonssystemer	408
15.1.2	Behov for brukerdefinerte datatyper	410
15.2	Objektorienterte begreper	411
15.2.1	Historikk	411
15.2.2	Objekter og klasser	412
15.2.3	Metoder og innkapsling	412
15.2.4	Arv og polymorfi	414
15.3	Objektrelasjonelle databaser	416
15.4	Objektorientert analyse og design med UML	418
15.4.1	UML-diagrammer	418
15.4.2	Klassediagrammer	419
15.5	Objektorientert databaseprogrammering	423
15.5.1	JDBC	423
15.5.2	Object Relational Mapping (ORM)	428
15.5.3	LINQ	429

15.6	NoSQL-databaser	431
15.6.1	Stordata	431
15.6.2	Karakteristiske trekk ved NoSQL	432
15.6.3	NoSQL-familiene	433
15.7	Oppsummering	435
15.8	Oppgaver	437
A	SQL	439
A.1	Vanlige SQL-kommandoer	439
A.2	Nyttige funksjoner	440
B	Hobbyhuset	443
	Litteraturliste	449
	Stikkordregister	453